

เอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาภารกิจหลักของกรณีพิเศษการศึกษา ผู้ที่ควรปฏิบัติงานนั้น ๆ และกิจกรรมที่เหมาะสมกับงานกรณีพิเศษการศึกษาที่สมควรจัดขึ้นภายในกลุ่มโรงเรียน ดังนั้น เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้ศึกษาเอกสารและรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีพิเศษการศึกษาและกลุ่มโรงเรียนมาสรุปไว้เป็นหัวข้อ ดังนี้ คือ ความหมายของกรณีพิเศษการศึกษา ความมุ่งหมายของกรณีพิเศษการศึกษา หลักการของกรณีพิเศษการศึกษา งานหลักของกรณีพิเศษการศึกษา กิจกรรมสำหรับงานกรณีพิเศษการศึกษา กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กรณีพิเศษภายในกลุ่มโรงเรียน ผู้ปฏิบัติงานกรณีพิเศษการศึกษา และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ความหมายของกรณีพิเศษการศึกษา

คำว่า "นิเทศ" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายความว่า ชี้แจง แสดง จำนวน¹ คำว่า "ศึกษา" หมายความว่า การเล่าเรียน ปักฝน และอบรม² ดังนั้น

¹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2505), หน้า 509.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 857.

กรณีเทศกาลการศึกษา ถ้าแปลตามศัพท์ จะมีความหมายว่า การขี้แจง แสดง จำแนกในเรื่อง การเล่าเรียน เด็กคน อมรม นักการศึกษาหลายท่านก็ได้ให้ความหมายของกรณีเทศกาล ศึกษาต่างกันไป ดังนี้

สาย ภาณุรัตน์ ให้ความหมายว่า "กรณีเทศกาลการศึกษา คือความพยายาม ใดอย่างหนึ่ง ในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั้งด้าน การเรียน และการสอน"¹

นางฉวีวรรณ สุมาวงศ์ มีความเห็นเช่นเดียวกันคือ "กรณีเทศกาลการศึกษา หมายถึง การปรับสิ่งต่าง ๆ ที่มีต่อการเรียนให้ดีขึ้น"²

สาโรช บัวศรี ให้ความหมายเพิ่มเติมดังนี้ "กรณีเทศกาลการศึกษา คือ การช่วยเหลือ ดูแล และตรวจตรา แนะนำ สนับสนุน ส่งเสริมและเกื้อกูล เพื่อให้งานวิชาการ และธุรการในโรงเรียนหรือแต่ละสายงานบังเกิดผลดี กรณีเทศกาลศึกษานี้ไม่ได้เกี่ยวกับการ บังคับบัญชาแต่ประการใด แต่เป็นการแนะนำโดยแท้ และเป็น การแนะนำโดยเปิดเผย"³

¹สาย ภาณุรัตน์, ที่ระลึกในโอกาสอายุครบรอบ 60 ปี วันที่ 6 กรกฎาคม 2517 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 3.

²นางฉวีวรรณ สุมาวงศ์ และคนอื่น ๆ, กรณีเทศกาลการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2516), หน้า 1.

³สาโรช บัวศรี, แนวความคิดในการบริหารการศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์ มงคลการพิมพ์, 2504), หน้า 68.

เบน แฮร์ริส (Ben M. Harris) มีความเห็นว่าการนิเทศการศึกษาคือสิ่งที่บุคคลากรในโรงเรียนกระทำกับบุคคลและสิ่งของเพื่อจูงใจมุ่งหมายในการคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปในแนวทางที่จะส่งอิทธิพลให้บรรลุจุดมุ่งหมายหลักของการสอนของโรงเรียน นั่นคือการนิเทศการศึกษานั้น มุ่งให้เกิดผลต่อผู้เรียน โดยผ่านบุคคลและวัสดุ¹

สำหรับคิมบอล ไวส์ (Kimball Wiles) ได้ให้ความเห็นสั้น ๆ ว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือให้การเรียนการสอนพัฒนาไปในแนวที่ดี"² เช่นเดียวกับวิลลาร์ด เอส. เอลสบรี (Willard S. Elsbree) ให้ความหมายว่า "การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น"³

ส่วนวิลเลียม เอช. เบอร์ตัน และลีโอ เจ. บรูคเนอร์ (William H. Burton and Leo J. Brueckner) มีความคิดเห็นเพิ่มเติมดังนี้ "การนิเทศการศึกษา คือ เทคนิคของผู้เชี่ยวชาญในอันที่จะให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิด

¹ Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education. (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1963), p. 19.

² Kimball Wiles, Supervision for Better School, 3d ed. (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall, 1967), p. 10.

³ Willard S. Elsbree et al., Elementary School Administration and Supervision, 3d ed. (New York : American Book Co., 1967), p. 139.

ความเจริญงอกงาม และพัฒนาการแก่เด็ก¹

จากความหมายของกรณีเทศการศึกษาดังกล่าวมาแล้วข้างต้นพอจะสรุปได้ว่ากรณีเทศการศึกษา คือ ความพยายามในการร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อที่จะปรับปรุงส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ โดยมีแผนงานและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน ซึ่งจะก่อให้เกิดพัฒนาการแก่ครูและมุ่งให้เกิดผลต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ

ความมุ่งหมายของกรณีเทศการศึกษา

ความมุ่งหมายเป็นคำจำกัดความหรือเป็นสิ่งที่คู่กันกับเป้าหมายที่ได้รับการยอมรับร่วมกันว่าจะต้องปฏิบัติให้สำเร็จ ความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ชี้ให้เห็นจริงว่าอะไรจะต้องทำให้สำเร็จ อะไรควรจะทำ หรืออะไรที่บุคคลกำลังจะปฏิบัติ²

พนัส หันนาคินทร์ ให้ความเห็นว่า "กรณีเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น กรณีเทศการศึกษาไม่ใช่การบังคับหรือคอยจับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน จึงต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งมนุษยสัมพันธ์"³

¹William H. Burton and Leo J. Brueckner, Supervision : A Social Process, 3d ed. (New York : Appleton-Century Company, 1955), p. 11.

²นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, "กรณีเทศการศึกษา," ใน ทิศทางนักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : เอส เอ็ม เอ็ม, [ม.ป.ป.]), หน้า 234.

³พนัส หันนาคินทร์, หลักบริหารโรงเรียน, หน้า 148.

สาย ภาณุรัตน์ โคเจ้าแห่งความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. ช่วยให้การเห็นและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาและหน้าที่โดยเฉพาะของโรงเรียนที่จะดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์นั้น
2. ช่วยให้การเห็นและเข้าใจในความต้องการของเยาวชนรวมทั้งปัญหาต่างๆ และช่วยจัดสนองความต้องการของเยาวชนอย่างดีที่สุดที่จะทำได้ ตลอดจนช่วยแก้ไขและป้องกัน อันพึงจะมีแก่เยาวชน
3. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ
4. ช่วยส่งเสริมขวัญของคณะครูที่อยู่ในสภาพที่ดิ้นและเข้มแข็ง และรวมหมู่คณะให้เป็นทีมที่จะปฏิบัติงานร่วมกันควมกำลังสติปัญญาชั้นสูง เพื่อบรรลุจุดประสงค์อันเดียวกัน
5. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานใหญ่ๆ ของโรงเรียนกับความสามารถของครูแต่ละคน แล้วช่วยปรับประคองให้ครูผู้นั้นใช้ความสามารถของตนปฏิบัติงานนั้นให้ก้าวหน้าอยู่เรื่อย ๆ
6. เพื่อช่วยในการพัฒนาสมรรถภาพความสามารถของตนเอง
7. ช่วยฝึกครูใหม่ให้เข้าใจในโรงเรียนและงานอาชีพ
8. ช่วยประเมินผลงานของครูโดยอาศัยความเจริญงอกงามของเด็ก ตามแนวทางที่ได้วางไว้
9. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักค้นหาจุดล้าช้าในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสมเพื่อแก้ไข
10. ช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ราษฎรในท้องถิ่นทราบถึงความเคลื่อนไหวของการศึกษาของโรงเรียนในท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ราษฎรเข้าใจจนเกิดความร่วมมือ และให้การช่วยเหลือ
11. ช่วยหยิบยกปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ทางโรงเรียนไม่สามารถจะแก้ไขได้ โดยลำพัง เพื่อเสนอขอความคิดเห็นและขอเสนอแนะที่จะแก้ไขให้หลุดพ้นไปจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และจากราษฎรหรือกลุ่มราษฎร

12. ช่วยป้องกันให้ครูพ้นจากการถูกใช้งานจนเกินขอบเขต และช่วยป้องกันครูจากการถูกกำหนดิเดียนหรือดงโทษอย่างไมยุติธรรม¹

ส่วน สังกั อุตหรานันท์ ไคกลาวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้เป็น 4 คำนัใหญ่ ๆ คือ

1. เพื่อพัฒนาคน การนิเทศการศึกษาเป็นการให้คำแนะนำช่วยเหลือให้คนในองคการนั้น ๆ มีความรู้ความสามารถในการทำงานให้มากขึ้น

2. เพื่อพัฒนางาน การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เพื่อประสานสัมพันธ์ การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างความร่วมมือสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนกับสังคมโดยรวม

4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจความสบายใจ และมีกำลังใจในการทำงาน²

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษานี้จะคล้ายคลึงกันไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือชาวต่างประเทศ ดังเช่น วิจิตร (ธีระกุล) วัชรบางกูร ไคสรูปความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาที่บริกส์ และจัสต์แมน (Briggs and Justman) รวมทั้งกูด (Good) ไคกลาวไว้ตามลำดับดังนี้

¹สาย ภานุรัตน์, ที่ระลึกในโอกาสครบ 60 ปี วันที่ 6 กรกฎาคม 2517, หน้า 30-44.

²สังค อุตหรานันท์, "การนิเทศภายในโรงเรียน," (เอกสารประกอบคำบรรยายการอบรมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับสูง รุ่นที่ 5, พ.ศ. 2524), หน้า 3. (อัครสำเนา)

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาในทัศนะของบริกส์ และจัสต์แมน

(Briggs and Justman) คือ

1. เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางอาชีพและเพื่อเป็นผู้นำในอาชีพ
 2. เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือความเจริญงอกงามทางวิชาการของครู
 3. เพื่อปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น
 4. เพื่อส่งเสริมและแนะนำใหม่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน¹
- กูด (Good) ได้ให้ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพ
2. ช่วยพัฒนาความสามารถของครู
3. ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา
4. ช่วยเลือกและจัดสรรเครื่องอุปกรณ์การศึกษา
5. ช่วยเลือกและปรับปรุงวิธีสอน
6. ช่วยประเมินผลการเรียนการสอน²

ส่วนพวงษ์ บุญจิตราคุลย์ ได้สรุปความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาตาม

ความเห็นของอะดามส์และดิกกี (Adams and Dickey) ไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูค้นหาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเอง โดยช่วยให้ครูรู้ว่าอะไรเป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ และหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร, กาญจนา ศรีกาฬสินธ์ และสุพิชญา ธีระกุล,
การนิเทศการศึกษา (สมุทรปราการ : ขนิษฐการพิมพ์และโฆษณา, 2520), หน้า 3.
 อ้างจาก Thomas H, Briggs and Joseph Justman, Improving Instruction Through Supervision. (New York : Macmillan, 1952).

²

Carter V. Good, Dictionary of Education, p. 574.

3. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ
 4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชน เข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน

6. ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการทางการศึกษา¹

จากความคิดเห็นดังกล่าวแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษานั้น มุ่งที่จะ

1. พัฒนาคู
2. พัฒนาการเรียนการสอนและปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานของการศึกษาในทุก ๆ ด้าน
3. ส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้กับครู
4. แก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนการสอน
5. ประสานงานด้านวิชาการทั้งภายในโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

หลักการนิเทศการศึกษา

หลักการ หมายถึง การสรุปข้อความโดยทั่วไป ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในลักษณะของข้อเท็จจริงพื้นฐาน หรืออาจจะหมายถึงกฎเกณฑ์พื้นฐาน คำสั่ง นโยบาย หรือความเชื่อ

¹ในพงษ์ บุญจิตราคุลย์, "การนิเทศการศึกษา," ใน ชี้ทางนักบริหารการศึกษา, หน้า 239-240. อ้างจาก Harold P. Adams and Frank G. Dicky, Basic Principles of Supervision. (New York : American Book Co, 1953).

ซึ่งควบคุมการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ของมนุษย์สำหรับเรื่องการศึกษา หลักการน่าจะหมายถึงปรัชญาซึ่งเป็นเครื่องกำหนดและประเมินค่าจุดมุ่งหมาย ทักษะคิด การปฏิบัติ และ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการศึกษา¹

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร ได้เสนอหลักสำคัญในการนิเทศการศึกษาซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

1. หาทางให้ครูรู้จักช่วยและพึ่งตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถที่จะวิเคราะห์และแยกแยะปัญหาต่างๆด้วยตนเองได้
2. ต้องการทราบความต้องการของครู รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อการวางแผนนิเทศที่เหมาะสม
3. เปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความคิดและลงมือกระทำเองให้มากที่สุด
4. สนับสนุนในกานวัสดุอุปกรณ์ เอกสาร ตำราต่าง ๆ
5. ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
6. ประสานงานภายในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน และองค์การหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง²

สำหรับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้ให้หลักการนิเทศการศึกษา โดยสรุปไว้ 4 ประการ คือ

¹ในพจนานุกรม บัญญัติราคุลย์, "การนิเทศการศึกษา" ใน ชี้ทางนัยบริหารการศึกษา, หน้า 219.

²วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร, กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และสุพิชญา ธีระกุล, การนิเทศการศึกษา, หน้า 22-23.

1. การนิเทศการศึกษาคือปรัชญา
2. การนิเทศการศึกษาต้องการความร่วมมือ
3. การนิเทศการศึกษาเป็นงานสร้างสรรค์
4. การนิเทศการศึกษายังให้เกิดผลในทางบวก¹

มีดังนี้

ความคิดเห็นของนักการศึกษาชาวต่างประเทศ เกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษานั้น

วิลเลียม เอช เบอร์ตัน และลีโอ เจ บรูคเนอร์ (William H. Barton and Leo J. Brueckner) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษา 4 ประการคือ

1. การนิเทศการศึกษาคควรมีความถูกต้องตามหลักวิชา (Theoretically Sound)
 - 1.1 การนิเทศการศึกษาคควรจะเป็นไปตามค่านิยม วัตถุประสงค์และนโยบาย ซึ่งเกี่ยวข้องอยู่กับงานนั้น โดยเฉพาะ
 - 1.2 การนิเทศการศึกษาคควรจะเป็นไปตามความเป็นจริงและตามกฎเกณฑ์ของเรื่องนั้น ๆ
 - 1.3 การนิเทศการศึกษาคควรจะวิวัฒนาการทั้งด้าน เครื่องมือและกลวิธี โดยมีจุดมุ่งหมายและนโยบายที่แน่นอน
2. การนิเทศการศึกษาคควรจะเป็นวิทยาศาสตร์ (Scientific)
 - 2.1 การนิเทศการศึกษาคควรเป็นไปอย่างมีลำดับ และมีวิธีการในการศึกษาปรับปรุง และประเมินผลสิ่งต่าง ๆ ภายในขอบเขตของงานนั้น รวมทั้งคำนึงกระบวนการนิเทศ

¹กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือการนิเทศการศึกษาคปฏิบัติ
(พระนคร : โรงพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2512), หน้า 27.

การศึกษาและอุปกรณที่ใช้ในการนิเทศด้วย

2.2 การนิเทศการศึกษาควรได้มาจากการรวบรวมและสรุปผลจากข้อมูลที่มีความถูกต้องแน่นอน เชื่อถือได้ มีระเบียบ มากกว่าการสรุปมาจากความคิดเห็น

3. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย (Democratic)

3.1 การนิเทศการศึกษาจะต้องเคารพในตัวบุคคลและความแตกต่างของแต่ละบุคคลอย่างเต็มที่

3.2 การนิเทศการศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้มีความร่วมมือและใช้ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมากที่สุด

3.3 การนิเทศการศึกษาควรให้อำนาจในน้อยที่สุด และอำนาจนั้นจำเป็นต้องได้มาจากหมู่คณะ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมาย

4. การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นการสร้างสรรค์ (Creative)

4.1 การนิเทศการศึกษาควรจะแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคลแล้วเปิดโอกาสให้ได้แสดงออก และพัฒนาความสามารถนั้นอย่างเต็มที่

4.2 การนิเทศการศึกษาควรมีส่วนในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานในมากที่สุด¹

เจน ฟรานเซท (Jane Franseth) เสนอหลักการนิเทศการศึกษาไว้

4 ประการ คือ

¹ William H. Burton and Leo J. Brueckner, Supervision :

A Social Process, p. 71-72.

1. การนิเทศการศึกษาจะไหลลงอย่างเต็มที่ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ก็ต่อเมื่อการนิเทศนั้นได้ให้ความสำคัญแก่วิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ซึ่งได้พิจารณาตกลงร่วมกันโดยคณะครูและผู้บริหารนิเทศ
2. การนิเทศการศึกษาจะมีความหมายสำหรับครูก็ต่อเมื่อการนิเทศนั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อผู้บริหารนิเทศโดยตรงนั้น คือ จะต้องให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาว่าจะให้ผู้บริหารนิเทศช่วยเหลือในเรื่องใด จึงจะเป็นที่ต้องการของเขา
3. การนิเทศการศึกษาที่จะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ช่วยและสร้างความเข้าใจอันดีก่อนในการช่วยเหลือครู และจะต้องทำให้ครูรู้สึกว่าจะช่วยให้เขาพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
4. การนิเทศการศึกษาจะไหลโดยตลอด ควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา และช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหา ตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐาน¹

เจมส์ อาร์ มาร์คส์, อีเมอรี สตูปส์ และจอยซ์ คิง สตูป (James R. Marks Emery Stoops and Joice King - Stoop) ได้ให้หลักเบื้องต้นของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการศึกษา ซึ่งจะเห็นบริการที่ทำเป็นคณะ และอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน
2. ครูทุกคนต้องการและมุ่งหวังจะได้รับการช่วยเหลือจากผู้บริหารนิเทศ บริการนี้ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของครูใหญ่

¹Jane Franseth, Supervision as Leadership (New York : Row, Paterson and Company, 1961) p. 23-28.

3. การนิเทศการศึกษาควรปรับให้ตรงกับความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน
4. การนิเทศการศึกษาช่วยจำแนกและช่วยชี้ให้เห็นความต้องการของบุคลากร
อย่างเด่นชัด
5. การนิเทศการศึกษาย่วยให้เห็นเป้าหมายและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาระดับเจเน
ยิ่งขึ้น
6. การนิเทศการศึกษาย่วยทำให้ทัศนคติและสัมพันธภาพของบุคลากรใน
โรงเรียนและชุมชนดีขึ้น
7. การนิเทศการศึกษาย่วยต้องช่วยในการจัดและบริหารกิจกรรมร่วมหลักสูตร
ซึ่งจัดสำหรับนักเรียน
8. ความรับผิดชอบในการปรับโครงการของการนิเทศในโรงเรียนนั้น จะต้อง
เป็นหน้าที่ของครูซึ่งทำเพื่อชั้นเรียน และเป็นความรับผิดชอบของครูใหญ่ในการทำเพื่อ
โรงเรียน
9. จะต้องจัดงบประมาณด้านการนิเทศการศึกษาไว้ในงบประมาณประจำปี
10. การวางแผนด้านการนิเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาวจะต้องให้มีส่วนร่วม
เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนรวม
11. จะต้องจัดให้มีคณะบุคคลเป็นผู้บริหารโครงการนิเทศ
12. การนิเทศการศึกษาย่วยช่วยในการแปลและนำการค้นพบทางการวิจัย
ทางการศึกษาใหม่ ๆ มาใช้
13. การวัดประสิทธิผลของโครงการนิเทศการศึกษา ควรจะกระทำโดยผู้
รวมในโครงการและผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือ

¹James R. Marks, Emery Stoops and Joice King-Stoop, Handbook of Educational Supervision : A Guide for the Practitioners (Boston : Allyn and Bacon, 1971), p. 3-4.

หลักการทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วนั้น มีลักษณะเป็นนามธรรมซึ่งจะบอกแนวความคิด
กว้าง ๆ โอทาเนล สมิธ และคณะ (Othanel Smith and Others) บอกวิธีนำหลักการ
ไปใช้ไว้ว่า "หลักการอันเป็นนามธรรม เมื่อจะนำไปใช้ต้องแปลออกมาในรูปของแนวทางแห่ง
การปฏิบัติ"¹

จากหลักการนิเทศการศึกษาก็คงกล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักการของ
การนิเทศการศึกษานั้นควรจะถูกตั้งคำถามหลักวิชา มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ คือมีการทำงาน
เป็นขั้นตอน และสรุปจากข้อมูลที่ถูกต้อง มีความเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้การนิเทศ
การศึกษาคควรเป็นการสร้างสรรค์ ใหม่ที่มีความสามารถได้ทำงานอย่างเต็มที่ ทำงานเป็น
หมู่คณะ โดยมีแผนงานและจุดมุ่งหมายที่แน่นอน รวมทั้งเกี่ยวข้องกับบูรณาการโดยตรง
ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้บริหารนิเทศมีความเชื่อมั่นและพึ่งตนเองได้ต่อไป

งานหลักของการนิเทศการศึกษา

งานหลักหรือภารกิจหลักที่สำคัญสำหรับการนิเทศการศึกษานั้น เบน เอ็ม แฮร์ริส
(Ben M. Harris) ได้กำหนดไว้ 10 ประการ คือ

1. งานด้านพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวกับการร่างหลักสูตรการปรับปรุงหลักสูตร การ
สร้างคู่มือหลักสูตร จัดทำแผนการสอน กำหนดการสอน การกำหนดมาตรฐานการเรียน
การสอน และงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

¹ Othanel Smith and Others, Functional of Curriculum Development

(New York : World Book, 1950), p. 112-113.

2. งานจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน การจัดกลุ่มนักเรียน การจัดเวลาเรียน
3. งานบุคลากร เกี่ยวกับการจัดบุคลากรเข้าสอน หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การคัดเลือกบุคลากรโดยการสำรวจหา สอดคล้องเลือก การเก็บรักษาทะเบียนประวัติบุคลากร
4. งานอำนวยความสะดวก เกี่ยวกับการจัดเครื่องมือ เครื่องใช้สำหรับครู ตลอดจนการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับอาคารสถานที่เพื่อประโยชน์แก่การเรียนการสอน
5. งานจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เกี่ยวกับการวิเคราะห์ ประเมินเลือกสรรวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน
6. งานฝึกอบรมบุคลากรประจำการ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความก้าวหน้า โดแก่คณะครูหรือผูปฏิบัติงาน อันจะทำให้บุคคลเหล่านี้มีขีดความสามารถสูงขึ้น
7. งานประเมินิเทศบุคลากรใหม่ เกี่ยวกับการให้ข้อมูลที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน สำหรับผู้ที่บรรจุเข้าทำงานใหม่ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้พร้อมที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดอุปสรรคอันอาจมีขึ้น
8. งานบริการพิเศษ เกี่ยวกับการบริการที่จะช่วยให้กิจการของโรงเรียนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงงานพัฒนานโยบายและงานวางแผนการใช้บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ
9. งานสัมพันธ์กับชุมชน เกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจอันดีอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ประกอบด้วยการแจ้งข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการศึกษาให้ชุมชนได้ทราบ แสวงหาและเลือกใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา พยายามหลีกเลี่ยงอิทธิพลในทางที่ผิดและไม่เหมาะสมของชุมชนที่จะมีผลต่อการสอน
10. งานประเมินผล เกี่ยวกับการวางแผน การจัดและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการเรียนการสอนในทุก ๆ ด้าน¹

¹Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education, p. 13-14.

บทพงษ์ บุญจิตราภุญย์ ได้เสนองานนิเทศการศึกษาที่ผู้บริหารและผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศควรจัดให้มีขึ้นในโรงเรียนใดอย่างง่าย ๆ ในสังคมไทยดังนี้ คือ

1. จัดให้มีการประเมินเทศครูใหม่ เพื่อให้ทราบปรัชญา วัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพ ความเป็นมาของโรงเรียน สภาพของชุมชน ระเบียบข้อบังคับ สวัสดิการ และกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

2. จัดให้มีบริการทางด้านการสอน เช่น แนะนำให้ใช้หรือผลิตทัศนูปกรณ์ จัดห้องสมุด โต๊ะ ม้านั่ง สำหรับครู แนะนำชี้แจงแหล่งวัสดุและวิทยากรภายนอก

3. จัดให้ครูใหม่สังเกตการสอนของครูอาวุโสที่มีประสบการณ์การสอนมานาน และมีความสามารถเชี่ยวชาญทางการสอน

4. ส่งเหตุการณ์สอนในชั้น เพื่อช่วยเหลือนักครู มิใช่เป็นการจับผิด

5. ให้ครูได้เยี่ยมเยียนดูการสอน และการดำเนินงานของโรงเรียนอื่น

6. ให้ครูได้เยี่ยมเยียนการสอนของครูในชั้นอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นระดับชั้นเดียวกัน หรือต่างระดับกัน

7. เปิดโอกาสให้ครูได้ดูการสาธิตการสอนจากผู้เชี่ยวชาญหรือครูด้วยกันเอง

8. ให้กลุ่มโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามีกลุ่มของโรงเรียนโดยร่วมมือและช่วยเหลือกันเองทางวิชาการ

9. จัดให้มีสัปดาห์แห่งความก้าวหน้าทางวิชาการ อาจจะมีวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาบรรยายในหัวข้อเรื่องที่ครูส่วนใหญ่มีความต้องการหรือความสนใจ

10. จัดให้มีกลุ่มอภิปรายย่อย ๆ ตามความสนใจของครู

11. จัดให้มีการประชุมอบรม ในระหว่างฤดูร้อนประมาณ 1-2 สัปดาห์

12. ส่งครูไปร่วมในการอบรมต่าง ๆ เมื่อมีกำลังและโอกาส

13. รับวารสารทางวิชาการไว้ให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า โดยจัดไว้ในที่ที่ครูหยิบอ่าน

ได้สะดวก

14. แนะนำให้ครูเข้าเป็นสมาชิกสมาคมทางวิชาการ และสมาชิกวารสาร
ทางการศึกษา

15. ให้คำปรึกษาหารือทั้งด้านส่วนตัวและด้านวิชาการแก่ครูทั้ง เป็นรายบุคคล
และเป็นกลุ่ม

16. ถ้ามีโอกาสและกำลัง สนับสนุนให้ครูไปศึกษาเพิ่มเติม

17. สร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในหมู่ครู เช่น จัดปาฐกถาเป็น
บางครั้งบางคราว ในระหว่างพักเที่ยง

18. ส่งเสริมให้ครูเขียนบทความทางวิชาการไปลงหนังสือวารสารต่าง ๆ

19. นำครูไปทัศนศึกษาสถานที่ที่จะให้ความรู้ทางวิชาการเพิ่มเติมและเป็น
ประสบการณ์จริงแก่ครู

20. จัดรายการเล่าสู่กันฟังหรือเขียนสู่กันอ่าน โดยครูใหญ่กำหนดให้ครูคนหนึ่ง
อ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ แล้วให้ครูมาคุยหรือเขียนขอให้ครูคนอื่น ๆ ได้ฟัง
หรือได้อ่าน¹

งานนี้เทศการศึกษานั้นสามารถจัดขึ้นได้มากมายเพื่อส่งเสริมวิชาการให้กับครู
ในโรงเรียน แต่ทั้งนี้ต้องให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในสังคมนั้น ๆ โดยต้องคำนึงถึง
การให้ผู้บริหารนี้เทศได้รับประโยชน์มากที่สุด ปัญหาและอุปสรรคจะไม่มีความหมาย ถ้า
ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการจัดงานนี้เทศการศึกษา

กิจกรรมการนี้เทศการศึกษา

งานนี้เทศการศึกษาคงสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายได้ ก็ต้องอาศัยกิจกรรม
การจัดกิจกรรมนั้นต้องคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว ประโยชน์ของกิจกรรม ความเหมาะสม

¹นพพงษ์ บุญจิตราคุดมย์, "การนี้เทศการศึกษา," ใน วิธีทางนักบริหารการศึกษา,
หน้า 266-270.

และการที่จะก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทั้งนี้โดยยึดถือจุดมุ่งหมาย ขนาดของกุ่ม การก่อให้เกิดประประสพการณ์ และความสัมพันธ์ของทั้ง 3 อย่างนี้ประกอบกันเป็นแนวทาง ในการจัดกิจกรรม

เบน แฮม แฮร์ริส (Ben M. Harris) ได้จัดกิจกรรมสำหรับการนิเทศการศึกษา เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นการรวมกำลังความคิดของผู้เข้าร่วมประชุม จะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กก็ได้ คุณภาพของความคิดนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และประสพการณ์ของผู้เข้าร่วมประชุม วิธีการนี้จะได้ประสพการณ์น้อย เพราะเป็นการประชุมลึกลงไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ผู้เข้าร่วมประชุมจะได้รับความรู้จากการประชุม กิจกรรมนี้มีอยู่ 4 ขั้นตอน คือวางแผนร่วมกัน จากนั้นที่กข้อคิดเห็น ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด พิจารณาตัดสินเลือกความคิดที่มีคุณค่าที่สุด
2. การประชุม 6-6 (Buzz Session) เป็นการประชุมที่มีการกำหนดว่า กลุ่มละ 6 คน ใน 6 นาที แต่ในปัจจุบันเป็นการประชุมกลุ่มขนาด 5-8 คน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ควรจัดเป็นวงกลม เพื่อให้ทุกคนได้เห็นหน้ากัน มีความสนใจ และมีส่วนร่วมในการประชุมให้มากที่สุด
3. คณะกรรมการ (Committee) เป็นการท่างานของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ จึงทำให้มีลักษณะโครงสร้างที่ค่อนข้างจะเป็นพิธีการ มากกว่ากลุ่มอื่น
4. การสาธิต (Demonstration) เป็นการนำเหตุการณ์ที่จัดเรียงลำดับไว้แล้ว เสนอต่อกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มสังเกต การสาธิตมีลักษณะที่เป็นจริง แต่โดยธรรมชาติมักจะไม่เน้นความถูกต้องในการปฏิบัติ ผู้สังเกตจำเป็นต้องดู วิเคราะห์ บันทึก ทำตารางสังเกต อย่างจริงจัง
5. การทดลองปฏิบัติการ (Laboratory) เป็นการทดลองเพื่อค้นหาข้อสรุป ในบางเรื่อง เช่น การทดลองวิธีสอน ทดลองกิจกรรมในโรงเรียน ทดลองการใช้วัสดุอุปกรณ์

และแบบเรียน และนำผลที่ได้จากการทดลองไปเผยแพร่หรือประยุกต์ใช้กับเรื่องอื่นต่อไป

6. การทดลองปฏิบัติจริง (Directed Practice) เป็นการเน้นให้ผู้นัก
 ฝึกทำงานจริง เหมาะสมที่จะนำไปใช้พัฒนาทักษะ และแก้ปัญหาของครูเป็นรายบุคคล ข้อ
 จำกัด คือ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

7. การอภิปราย (Discussion) เป็นการที่คนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความรู้ความ
 สนใจในเรื่องเดียวกันหรือมีปัญหาคำถามเดียวกันมารวมสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปอย่างใดอย่างหนึ่ง บางครั้งก็เป็นการพูดคุยในหมู่ผู้ร่วม
 อภิปรายด้วยกัน แต่ในบางครั้งก็มีผู้หนึ่งอยู่ด้วย

8. การจัดนิทรรศการ (Exhibition) เป็นการแสดงให้เห็นถึงกิจการต่าง ๆ
 ให้ปรากฏแก่สายตาของคนหมู่มาก อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษ การฝึกอบรม การ
 ประณนิเทศ และการประชาสัมพันธ์

9. การจัดทัศนศึกษา (Field Trip) หมายถึงการเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ
 นอกชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงแก่ผู้ร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด

10. ภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ (Film or T.V.) เน้นการให้ความรู้โดยใช้
 ภาพยนตร์หรือโทรทัศน์เป็นสื่อกลาง และควรมีการอภิปรายกลุ่มตามด้วย

11. ประสบการณ์ตรง (First hand Experience) เป็นกิจกรรมที่วางแผน
 ให้ผู้รับบริการได้เข้าร่วมรับฝึกหัดและปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง

12. การเชี่ยวชาญกลุ่ม (Group Therapy) หรือการบำบัด เป็นการดำเนินการ
 การเพื่อจัดปัญหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้หมดไปจากผู้รับบริการได้ โดยต้องคำนึงถึงรากฐานทาง
 จิตวิทยา และสาเหตุของปัญหาคด้วย

13. การสัมภาษณ์มีรูปแบบ (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดย
 ใช้วิธีการเผชิญหน้า แต่มีการวางโครงสร้างของคำถามไว้ก่อนว่าจะถามอะไรบ้าง เพื่อ
 ให้ได้ข้อมูลตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ให้มากที่สุด

14. การสัมภาษณ์เฉพาะจุดหรือเฉพาะเรื่อง (Focused Interview) เป็นการสัมภาษณ์เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องย่อย ๆ แต่ต้องการข้อมูลโดยละเอียดลึกซึ้ง ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์แบบนี้ คือ

- 14.1 ผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับ
- 14.2 ผู้สัมภาษณ์ต้องวิเคราะห์สถานการณ์พื้นฐานที่สำคัญเสียก่อน
- 14.3 แนวการสัมภาษณ์ใดเตรียมเป็นอย่างดี
- 14.4 การสัมภาษณ์จะเน้นเฉพาะจุดที่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีประสบการณ์

15. การสัมภาษณ์ทางอ้อม (Non-Directive Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่ต้องมีแนวทาง เป็นการสัมภาษณ์ตัวต่อตัวระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง และหาช่องทางที่ลุ่มลึกให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบให้มากที่สุด

16. การเยี่ยมเยียนชั้นเรียน (Inter - Visitation) จะต้องบอกจุดมุ่งหมายของการไปสังเกตการณ์ และหลังจากนั้นต้องมีการอภิปรายเพื่อปรับปรุงการสอนทั้งของผู้สังเกตและครูผู้สอน การเยี่ยมเยียนชั้นเรียนเป็นเทคนิคที่ช่วยให้ครูที่ใจร้อนและต้องการความช่วยเหลือไปคุยครูที่มีทักษะตรงกับตน ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างครูด้วยกัน

17. การบรรยาย (Lecture) เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น จึงควรมีภาพประกอบ และแสดงท่าทางประกอบ การบรรยายเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการถ่ายทอดความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพต่อกลุ่มใหญ่

18. การประชุม (Meeting) หมายถึง การพบปะของกลุ่มคนเพื่อการใดการหนึ่ง และมีระเบียบวาระการประชุมเป็นแนวทางในการประชุม

19. การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตเพื่อวิเคราะห์ ซึ่งจะมีผลต่อผู้ถูกสังเกตมากกว่าผู้สังเกต

20. การอ่าน (Reading) เป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับกรณีเหตุการณ์ศึกษา เพราะช่วยส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางและทันต่อเหตุการณ์

21. การสังคม (Social) คือการนำบุคคลต่าง ๆ เข้าหากันเพื่ออิทธิภาพ และทัศนคติ การสังคมมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การพักผ่อนหย่อนใจและการพบปะสังสรรค์ ทำให้การศึกษาคือสื่อสารสะดวก ช่วยลดความขัดแย้ง

22. การบันทึกเสียง (Tape Recording) เป็นวิธีการอย่างหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อความต่าง ๆ และนำมาเปิดฟังใหม่ไปตามความต้องการ

23. การประชุมกลุ่ม (Panel) เป็นวิธีการแสดงความคิดเห็นอย่างมีรูปแบบ อาจจัดในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการโต้แย้งในด้านความคิดเห็นก็ได้ ซึ่งให้คุณค่าในการสื่อความรู้ และพัฒนาความรู้

24. การแสดงบทบาทสมมติ (Role - Playing) เป็นการเชื่อมโยงการพูด และการปฏิบัติเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม สถานการณ์ และการแสดงที่เป็นไปโดยธรรมชาติ ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมนี้สามารถเห็นปัญหา ซักถาม และเกิดความคิดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

25. การทดสอบ (Testing) ใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการวัดผลและนำข้อมูลที่ที่ได้รับไปสู่การประเมินผล และการปรับปรุงต่อไป

26. การเขียน (Writing) เป็นกิจกรรมซึ่งเป็นศูนย์กลางของระบบการสื่อสารของโรงเรียน เป็นการกระจายความคิดและรวบรวมความคิดของหลาย ๆ คน ทำให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจกว้างขวางขึ้นทั้งผู้เขียนและผู้อ่าน¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education. (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall, 1963), p. 78-97.

องค์ประกอบในการจัดกิจกรรมนิเทศการศึกษา

สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับงานนิเทศการศึกษา คือ

1. วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย (Purpose) งานนิเทศการศึกษาที่จัดขึ้นนั้น มีวัตถุประสงค์ต้องการให้ยอมรับการนิเทศเป็นอย่างไร ก็ต้องเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการ เช่น

1.1 การพัฒนาทางทักษะ (Skill Development) ต้องจัดกิจกรรมแบบ การแสดงบทบาทสมมติ การทดลองปฏิบัติจริง เป็นต้น

1.2 การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transmission) จะต้องจัด กิจกรรมการอ่าน การบรรยาย การฉายภาพยนตร์ เป็นต้น

1.3 ความเข้าใจที่ขึ้น (Improved Understandings) จะต้องจัด กิจกรรมแบบการไปเยี่ยมเยือนชั้นเรียน การจัดทัศนศึกษา เป็นต้น

1.4 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Value of Attitude Changes) จะต้อง จัดกิจกรรมแบบการเชี่ยวชาญกลุ่มหรือการบำบัด และกิจกรรมค่านการสังคม เป็นต้น

2. ขนาดของกลุ่ม (Group - Size) การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงขนาดของ กลุ่ม กลุ่มใหญ่ต้องการการบรรยายหรือปาฐกถา กลุ่มเล็กอาจใช้วิธีถกเถียงปัญหา การจัด ทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่

3. การก่อให้เกิดประสบการณ์ (Experience Impact Characteristics) สังเกตจากกิจกรรมที่จัดนั้น ก่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจมากน้อยเพียงใด ระดับการ แลกเปลี่ยนความคิด กระทำต่อกันและสัมพันธ์กัน (เกิดปฏิริยชาติผสม) และความสนใจ ที่มีต่อกิจกรรมนั้นมากน้อยเพียงใด

4. ความสัมพันธ์ของจุดมุ่งหมาย ขนาดของกลุ่ม และการก่อให้เกิดประสบการณ์ (Interrelationships) สามารถที่จะคัดเลือกกิจกรรมมาจัดได้ตามความต้องการและ เหมาะสม¹

¹วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, "หลักการนิเทศการศึกษา," เอกสารประกอบคำบรรยาย วิชา หลักการนิเทศการศึกษา, หน้า 18. (อัคราณา)

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่เสนอแนะกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งสามารถนำมาใช้กับการนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนี้

สรุปเช่นนี้ นวัตกรรมพหุ กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนที่ควรจัด คือ

1. การประเมินนิเทศครูใหญ่ เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ระเบียบวิธีสอน และแผนงานรวมของโรงเรียน
2. การประชุมครูสายวิชา โดยมีครูหัวหน้าหมวดวิชา เป็นผู้ได้ประชุมและนิเทศงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดผลและกิจกรรมต่าง ๆ อาจารย์ใหญ่อาจเข้าร่วมประชุมด้วยเป็นครั้งคราว
3. การประชุมครูทั้งโรงเรียน เพื่อวางแผนงานรวมกัน และรับมอบหมายงานที่ปฏิบัติทั้งงานประจำและงานพิเศษ
4. การจัดให้ครูหัวหน้าสายวิชาแจ้ง เกิดการสอน ตรวจสอบที่การสอนและนิเทศการสอนแก่ครูในสายเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอน และควรรายงานให้อาจารย์ใหญ่ทราบเป็นระยะ ๆ
5. การจัดประชุมปฏิบัติการในวันหยุดราชการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เช่น การแก้ปัญหาเด็กเรียนอ่อนบางวิชา การปรับปรุงข้อทดสอบ การทำอุปกรณ์การสอน การแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียน การวิเคราะห์ผลการเรียนของนักเรียน
6. การส่งเสริมความรู้ของครู เพื่อให้เกิดพัฒนาการทางวิชาชีพ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เชิญวิทยากรมาบรรยาย
7. การประชุมหลังจากปิดภาคปลาย เพื่อประเมินผลการเรียนการสอนตลอดปี และเตรียมงานสำหรับปีการศึกษาใหม่
8. การจัดสัมมนาครูสายวิชาต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่มโรงเรียน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการศึกษา
9. การประชุมเพื่อปรับปรุงโครงการสอน และจัดทำแผนการสอนวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าในปัจจุบัน

10. การวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน
11. การประชุมพิจารณาคัดเลือกหนังสืออ่านประกอบที่ควรจัดไว้ของสมุด จักทำ
ครุภัณฑ์ช่วยความรู้วิชาต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการค้นหา
12. ประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้งานดำเนินไป
ด้วยดี¹

ส่วนจาก จันทสุนทร ได้เสนอแนะกิจกรรมที่ควรจัดภายในโรงเรียนดังนี้ คือ

1. การให้ความรู้ ได้แก่ การให้คำแนะนำ การประชุมปรึกษาหารือ การจัดอบรม
การประณินเทต การใช้อเอกสารให้ความรู้ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้
2. การสาธิต ได้แก่ การสาธิตวิธีสอน การสาธิตการใช้เครื่องมือการปฏิบัติบาง
อย่างใหญ่เป็นตัวอย่าง
3. การไปดูงาน เช่น นำครูไปดูการแสดง การจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมที่มี
ประโยชน์ต่อการดำเนินงานในสายวิชานั้น ๆ
4. การประสานงานให้รวมมือกันทำงาน ผู้ที่เทศควรเป็นผู้ประสานงานเพื่อให้
ครูได้รวมมือกันทำงานเพื่อส่วนรวม
5. การบริหารทางวิชาการ เช่น ให้บริการวัสดุการเรียนการสอน แนะนำ
แหล่งวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนนี้
6. การประเมินผลและการวิจัย เพื่อทราบว่าการดำเนินงานการเรียนการสอน
นั้นมีจุดอ่อน จุดแข็ง อย่างไร เพื่อการแก้ไขและส่งเสริมให้ตรงจุด

¹ ฐะปะนีย์ นาคกรรพ, ในเอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องคุณภาพทางวิชาการ
และขอคิดในการนิเทศการศึกษ, หน้า 8-9. (อัครสำเนา)

7. การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ปฏิบัติงาน เข้มแข็งขึ้น อาจใช้วิธีการประกวดและแข่งขันในด้านต่าง ๆ เป็นการกระตุ้นให้ครูกระตุ้นในการปฏิบัติงาน เช่น ประกวดการสอน เป็นต้น

8. การให้ไปฝึกงาน โดยจัดส่งครูไปฝึกงานในที่ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถกลับมาทำงานให้โดยผลดี เช่น ส่งครูไปฝึกงานเกี่ยวกับการวัดผล เป็นต้น

9. การทำให้เกิดความเข้าใจ ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการงานให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันในระหว่างกันในกลุ่มที่ปฏิบัติงาน¹

กิจกรรมส่วนใหญ่ที่กล่าวมาแล้วนั้น จะมีลักษณะเฉพาะอย่างออกไป ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับงาน สภาพแวดล้อม จุดมุ่งหมาย ขนาดของกลุ่มบุคคล จึงจะทำให้การนิเทศการศึกษานั้นมีประสิทธิภาพ

การนิเทศการศึกษภายในกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียนเป็นการนิเทศกำลังของโรงเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อที่จะร่วมมือและช่วยเหลือกันในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อันจะช่วยทำให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนภายในกลุ่มนั้น มีมาตรฐานทัดเทียมกัน

ชูชาติ พรหมยงก์ โสภณกุล กล่าวว่า "กลุ่มโรงเรียน หมายถึง รูปการจัดการบริหารการศึกษาแบบหนึ่งที่น่าเอาโรงเรียนหลาย ๆ โรงเรียนมารวมกันในสภาพโครงสร้างที่จะ"

¹ อากม จันทสุนทร, "การนิเทศภายในโรงเรียน," ใน ผู้บริหารกับการนิเทศการศึกษาและการดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียน, (ลพบุรี : ฝ่ายนิเทศการสอน เขตการศึกษา 6, 2519), หน้า 11-14.

เลื้อ้อำนวยให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น¹

ส่วนโกวิท ประวาลพุกกะ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกลุ่มโรงเรียนว่า "กลุ่มโรงเรียนจะเป็นหน่วยปฏิบัติที่มีบทบาทสูงสุดในการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต"²

นอกจากนี้ ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2521 มีข้อความเกี่ยวกับกลุ่มโรงเรียนว่า เป็นวิธีการอย่างหนึ่งของระบบบริหารการศึกษา ที่มุ่งอำนวยประโยชน์ทางด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ การให้กลุ่มโรงเรียนได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มนั้น จะเป็นการฝึกกำลังในการทำงานและเกิดภาวะสร้างสรรค์ขึ้นในกลุ่มโรงเรียน ที่เป็นการประหยัดและได้ผลรวดเร็วกว่าวิธีทำงานตามลำพัง³

เอกสารคู่มือการบริหารกลุ่มโรงเรียน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษามีข้อความกล่าวถึงกลุ่มโรงเรียนว่า "กลุ่มโรงเรียนเป็นสหกรณ์ทางความคิดในอันที่จะรวบรวมสรรพกำลัง

¹ ชาติ หรัพย์มาก, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 39.

² โกวิท ประวาลพุกกะ, "การวางรากฐานทางวิชาการของกลุ่มโรงเรียน," จุดสารการประถมศึกษา (กรกฎาคม 2523): 50.

³ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือบริหารงานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหประชาพาณิชย์, 2522), หน้า 7.

ที่มีอยู่ในโรงเรียนให้เป็นกลุ่มก้อน"¹

สรุปได้ว่า กลุ่มโรงเรียนเป็นการรวมตัวของโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกัน มุ่งระดมสรรพกำลังในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกัน ทั้งยังเป็นการประหยัดเวลาและงบประมาณอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของกลุ่มโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของกลุ่มโรงเรียนนั้น ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มโรงเรียนของหน่วยงาน หรือส่วนราชการใดก็ตามมักจะมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันบ้างก็เนื่องจากสภาพแวดล้อม ที่ตั้ง และนโยบายการบริหารงานของหน่วยงานหรือส่วนราชการนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของกลุ่มโรงเรียน กรมสามัญศึกษา นั้นคือให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อปรึกษาหารือพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน และเพื่อระดมสรรพกำลังในการทำงาน ทั้งด้านงานบริหาร งานวิชาการ และกิจกรรมอย่างอื่นที่เหมาะสม ซึ่งให้ผลสัมฤทธิ์ดีกว่าวิธีทำงานโดยลำพัง"²

กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 9 กรมสามัญศึกษา มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียน ดังนี้

1. เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาทั้งด้านบริหาร ด้านวิชาการ และการปกครองของโรงเรียน
2. เพื่อพัฒนางานด้านบริหาร และวิชาการของโรงเรียน
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการนิเทศภายในโรงเรียน³

¹กรมสามัญศึกษา ศึกษานิเทศก์, คู่มือการบริหารงานกลุ่มโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร : ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2521), หน้า 4.

²เรื่องเดียวกัน.

³กรมสามัญศึกษา ศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 9, ระเบียบและแนวปฏิบัติการบริหารงานกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา, (บ.ป.ท., 2523), หน้า 11.

ส่วนกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร นั้น มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อให้มีการปรึกษาหารือ ประสานงานและพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม เขต และสำนักงานการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนองนโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน
3. เพื่อให้โรงเรียนได้ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการบริหารทางวิชาการ การจัดสวัสดิการ และกิจกรรมอื่น ๆ
4. เพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบการนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียน¹

ฉะนั้น วัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือ การก่อให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกันและกันในการแก้ปัญหาและพัฒนางานด้านบริหาร ทางวิชาการ และงานอื่นที่เกี่ยวข้องระหว่างโรงเรียนในกลุ่ม เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

ประโยชน์ของการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียน

การจัดกลุ่มโรงเรียนนั้นว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารการศึกษา เพราะเป็นการรวมพลัง และกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือและความกระตือรือร้นที่จะแข่งขันกันทั้งในด้านการบริหาร วิชาการ ชุรการ และอื่น ๆ ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางการศึกษายิ่งขึ้น ทั้งก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

¹สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือบริหารงานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร, หน้า 7-8.

คานบริหาร

1. ผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนควรมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนได้ทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการฝึกกำลังกันปรับปรุงการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. โรงเรียนใหญ่มีส่วนช่วยเหลือโรงเรียนเล็กได้มาก
3. ทำให้เกิดความรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการเรียน การสอน การทำอุปกรณ์ แผนการสอน กำหนดการสอน คู่มือครู แบบทดสอบ
4. ทำให้เกิดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนในกลุ่ม
5. เป็นการฝึกผู้นำตามระบอบประชาธิปไตย
6. เป็นการแบ่งเบาภารกิจการบริหารงานการศึกษาของหน่วยงานระดับเหนือ

ขึ้นไป

7. ก่อให้เกิดความสามัคคี

คานวิชาการ

1. เป็นการรวมพลังความคิดทางวิชาการของโรงเรียนและของกลุ่ม
2. ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน
3. ช่วยแก้ปัญหาในด้านการเรียนการสอน
4. ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้รับการฝึกอบรมและศึกษาต่อ
5. ก่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมระหว่างโรงเรียนและชุมชน
6. เป็นศูนย์กลางทางวิชาการในการจัดประชุม อบรม และจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่จะมียผลต่อการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

คานธุรการ

1. ช่วยให้เกิดการส่งข่าวสาร และเผยแพร่เอกสารต่าง ๆ ภายในกลุ่มโรงเรียนได้รวดเร็วขึ้น

2. ช่วยให้เกิดแนวความคิดในการปรับปรุงอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และงาน
ธุรการต่าง ๆ

3. ทำให้ทราบสถิติและผลงานของโรงเรียนในกลุ่ม

4. ช่วยเผยแพร่ความรู้และการประชาสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนในกลุ่ม

คาบอื่น ๆ

1. ทำให้ครูมีความสัมพันธ์กันและเป็นกันเองมากขึ้น ก่อให้เกิดความสามัคคี
และมีความคองตัวในการทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ

2. การจัดกลุ่มโรงเรียนทำให้เกิดการประหยัดในหลาย ๆ ด้าน เช่น เวลา
แรงงาน งบประมาณ และสิ้นเปลืองวัสดุอุปกรณ์ย่อยลงในการทำงานแต่ละครั้ง

3. ก่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดสวัสดิการภายในกลุ่มโรงเรียน ในการ
ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ¹

การจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนในประเทศไทย

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ริเริ่มเรื่องกลุ่มโรงเรียนขึ้น เมื่อ
พ.ศ. 2502 เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนประชาบาลและเทศบาล โดยมี
หลักการสำคัญ พอสรุปได้ดังนี้

1. ให้มีการแบ่งโรงเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยถือจำนวนโรงเรียนตั้งแต่
5-10 โรงเรียน เป็นกลุ่มหนึ่ง การแบ่งนี้อาจถือเอาสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือการ
ปกครอง หรือการคมนาคมเป็นหลัก สำหรับโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลมากก็จัดเป็นโรงเรียน
นอกกลุ่ม

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-15.

2. ภายในกลุ่มหนึ่ง ๆ มีการแบ่งเขตโรงเรียนออกเป็นสัดส่วนชัดเจน และนักเรียนซึ่งอยู่ในเขตของโรงเรียนใดจะต้องเข้าเรียนในโรงเรียนนั้น เว้นแต่กรณีจำเป็นจึงผ่อนผันให้ไปเข้าโรงเรียนนอกเขตได้

3. ครูใหญ่แต่ละโรงเรียนภายในกลุ่ม เป็นกรรมการบริหารของกลุ่ม และเลือกครูใหญ่ที่เห็นสมควร เป็นประธานกลุ่ม กรรมการบริหารนี้มีหน้าที่ควบคุมดูแลการทำงานของครู และร่วมมือกันปรับปรุงกิจการของโรงเรียนภายในกลุ่มให้เจริญก้าวหน้า กรรมการนี้อาจเลือกจากครูภายในกลุ่ม เพื่อตั้งเป็นกรรมการฝ่ายวิชาการได้

4. หน้าที่ของแต่ละกลุ่มโรงเรียน ต้องจัดสำรวจปริมาณเด็กนักเรียนที่จะเข้าเรียนในปีต่อ ๆ ไป เป็นการล่วงหน้า 3 ปี เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเตรียมวางแผนโครงการแก้ไขสถานการณ์ไว้ให้พร้อมก่อนเปิดภาคเรียนต้นปี

5. มีการรายงานกิจการของกลุ่มโรงเรียนให้เจ้าหน้าที่ตามลำดับชั้นทราบผลงานทุกเดือน¹

กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้ใช้ระเบียบกลุ่มโรงเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2503 เป็นต้นมา² และได้มีการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนขึ้น ซึ่งมีทั้งกลุ่มโรงเรียนประชาบาล กลุ่มโรงเรียนเทศบาล กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา และกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จนกระทั่งในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ออกระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 714-715.

²ช่วย แสดงสุชาติ, สมาน แสดงมะลิ และสุภรณ์ ประดับแก้ว, "แนวการบริหารโรงเรียนประชาบาลและเทศบาล," ประชาศึกษา 12 (กรกฎาคม 2503): 4.

ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ขึ้น นับเป็นระเบียบว่าด้วยกลุ่มโรงเรียน
 ประถมศึกษานับล่าสุด

กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เริ่มขึ้นจากศูนย์พัฒนาการศึกษา ซึ่งมีการบริหารงานเป็นแนวเดียวกับกลุ่มโรงเรียน ตั้งแต่สมัยเป็นโรงเรียนเทศบาลเดิม ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงรูปการปกครองจากเทศบาลนครกรุงเทพเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และเป็นกรุงเทพมหานครในปัจจุบันตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครได้ทบทวนเรื่องกลุ่มโรงเรียน โดยปรับปรุงศูนย์พัฒนาการศึกษา โรงเรียนเทศบาลเดิม กับระบบกลุ่มโรงเรียนของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเดิมมาเป็นกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร¹ โดยได้ร่างระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา เมื่อ พ.ศ.2519 และได้ประกาศใช้ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2521

สาระสำคัญของระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2521 ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา สรุปได้ดังนี้

การตั้งกลุ่มโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

1. เพื่อให้มีการปรึกษาหารือ ประสานงานและพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและระหว่างกลุ่มโรงเรียนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

¹สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, หน่วยงานนิเทศก์, คู่มือบริหารงาน
กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร, หน้าค่านำ.

2. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทดลองจนแตกเปลี่ยนประสบการณ์และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

3. เพื่อให้โรงเรียนได้ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการบริหารทางวิชาการ การจัดสวัสดิการและกิจการอื่น ๆ

4. เพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบการนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียนมีหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานการนิเทศการศึกษาโดยวิธีการต่อไปนี้คือ

1. ปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนภายในกลุ่ม
2. ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนภายในกลุ่มในการจัดกิจกรรมและร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษา และร่วมมือพร้อมทั้งปฏิบัติการควบคุมแผนงานและโครงการของกลุ่มที่ไ้กว้างไว้

3. ให้ขอคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับงานการศึกษาภายในกลุ่มต่อผู้บริหาร

4. ประสานงานกับกลุ่มโรงเรียนอื่นและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

5. ติดตามและประเมินผลงานของกลุ่มโรงเรียน

กิจกรรมการนิเทศการศึกษาที่โรงเรียนภายในกลุ่มควรจะทำได้แก่

1. ประชุมครู เกี่ยวกับการปรับปรุงส่งเสริมงานด้านวิชาการ
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน
3. ช่วยเหลือด้านวัสดุ สื่อการเรียนการสอน และบริการด้านต่าง ๆ
4. ร่วมมือในการทดสอบทางวิชาการ
5. ร่วมมือในงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ผู้ดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียนจะประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน และไม่เกิน 10 คน คณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ โดยครูใหญ่ทุกคนของโรงเรียน

ในกลุ่มเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และเป็นผู้เลือกประธาน รองประธาน ส่วนตำแหน่ง
เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการนั้น ประธานกลุ่ม อาจเลือกจากผู้ช่วยครูใหญ่ หรือครู
ประจำการในกลุ่มมาดำรงตำแหน่งด้วยก็ได้ ส่วนสำนักงานกลุ่มโรงเรียนนั้นจะตั้งอยู่ที่
โรงเรียนประธานกลุ่ม¹

ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับสถิติจำนวนกลุ่มโรงเรียน ครู นักเรียน โรงเรียน
ประถมศึกษา ดังกัศกรุงเทพมหานคร นั้น ใ้แสดงไว้ในภาคผนวก ก

ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน

การนิเทศการศึกษานั้นยังเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีอยู่ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่ม
โรงเรียน หรือโรงเรียน มีการพัฒนาทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สาเหตุที่การนิเทศ
การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น คือ

1. การเปลี่ยนแปลงระบบของการจัดการศึกษา
2. การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตลอดจนการพัฒนาของหลักสูตร
3. ความเจริญก้าวหน้าทางคานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นไปอย่าง
รวดเร็ว
4. ความเหนื่อยชา และความนิ่งเฉยและการขาดความสนใจของครู ควรได้รับการ
กระตุ้นให้ตื่นตัวอยู่เสมอ
5. วิทยาการ สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป
6. การขาดประสบการณ์ของครูใหม่ หรือครูเก่าที่ก้าวไม่ทันต่อเทคนิค และ
วิธีการสอนใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-13.

7. ผลของการวิจัยค้นคว้าใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในวิชาการต่าง ๆ ควรได้รับการเผยแพร่ และแปลความหมายออกเป็นการปฏิบัติ เพื่อให้การศึกษาได้ก้าวหน้าและงอกงามขึ้น

8. ปรัชญาและอุดมการณ์ทางการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ควรได้รับการถ่ายทอดและสนองตอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา¹

นอกจากนี้การนิเทศการศึกษา ยังเป็นการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา เพื่อลดความสูญเปล่าทางการศึกษา หากการนิเทศการศึกษาได้ผลดี การศึกษาก็จะมีคุณภาพและมาตรฐาน ความสูญเปล่าทางการศึกษาก็จะค่อย ๆ หดไป²

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การนิเทศการศึกษากลายในกลุ่มโรงเรียน เป็นสิ่งที่จำเป็นก็คือ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนิเทศการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ ศึกษานิเทศก์ประสบปัญหาหลายประการในการทำงานได้แก่

1. ปัญหาคุณภาพของศึกษานิเทศก์ ศึกษานิเทศก์บางส่วนขาดคุณสมบัติที่สำคัญและมีคุณสมบัติที่ไม่พึงประสงค์ ไม่เป็นที่ยอมรับของครู
2. ปัญหาค่านงบประมาณ ขาดเครื่องมือ อุปกรณ์ ยานพาหนะ และบุคลากรที่จะนิเทศโรงเรียนได้อย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ
3. ปัญหาการบริหารงาน ความสับสนในการบังคับบัญชาโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศการศึกษา
4. ปัญหาการปฏิบัติงาน ศึกษานิเทศก์ต้องปฏิบัติงานหลายหน้าที่ ไม่ได้ทำแต่การนิเทศการศึกษา งานด้านนี้จึงไม่ไฉด

¹พพงษ์ บุญจิตราคุลย์, "การนิเทศการศึกษา," ชี้ทางนักบริหารการศึกษา, หน้า 251-252.

²วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร, กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และสุพิชญา ธีระกุล, การนิเทศการศึกษา, หน้า 4.

5. ปัญหาจากสภาพท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม โรงเรียนบางแห่งอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถไปนิเทศได้¹

ดังนั้น จากปัญหาต่าง ๆ ที่ศึกษานิเทศก์ประสบอยู่ โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนจึงจำเป็นต้องช่วยตนเองในด้านการนิเทศการศึกษา เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

แนวคิดในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในในกลุ่มโรงเรียน

เนื่องจากกลุ่มโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระดมสรรพกำลังและความคิดในการพิจารณาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทุกด้าน ซึ่งจะให้สัมฤทธิ์ผลดีกว่าวิธีทำงานโดยลำพัง ดังนั้นในการนิเทศการศึกษาก็เช่นเดียวกัน โกวิท ประวาลพุกกะ ให้ความเห็นว่า "กลุ่มโรงเรียนจำเป็นต้องช่วยเหลือกันเอง เพื่อให้ทั้งตนเองได้ การที่จะพัฒนาการศึกษาโดยอาศัยส่วนกลางอยู่โดยตลอดนั้น เป็นแนวที่ฟังต้องประเมินให้ดี เพราะความจำเป็นของประเทศบังคับให้ส่วนกลางไม่สามารถบริการกลุ่มโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง"²

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ ให้ความเห็นว่า "ให้กลุ่มโรงเรียนใช้ประโยชน์ในการมีกลุ่มของโรงเรียน โดยร่วมมือและช่วยเหลือกันเอง ทางด้านวิชาการ"³

¹ นิสิตปริญญาโท ปีที่ 2 สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2523, รายงานผลการสัมมนาเรื่องโฉมหน้าใหม่ของกรมการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย, หน้า 86-88, 153.

(อัครสำเนา)

² โกวิท ประวาลพุกกะ, "การวางรากฐานทางวิชาการของกลุ่มโรงเรียน," จุดสำรวจการประถมศึกษา : 49.

³ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, "การนิเทศการศึกษา," ชี้ทางนักบริหารการศึกษา, หน้า 268.

★ นิธิติปริยญาโท ปีที่ 2 สาขาวิชานิติศาสตร์ศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษามัธยมศึกษาด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2523 ได้เสนอแนวโน้มนโยบายของกรณีเทศการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นซึ่งสรุปความว่า กรณีเทศการศึกษารูปแบบ Line Supervisor จะเกิดในระดับโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน ผู้เทศการศึกษาย่อมอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้บริหาร การปฏิบัติงานจะถือตามนโยบายของฝ่ายบริหารเป็นสำคัญ ผู้เทศการศึกษาย่อมเป็นผู้มีอำนาจในการให้คำปรึกษาให้โทษแก่ครู ทำให้การปฏิบัติงานมีความหมายแก่ครูมากขึ้น¹

จากแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษากลุ่มโรงเรียนนั้นจะเห็นได้ว่ากรณีเทศการศึกษารูปแบบในปัจจุบันมุ่งที่จะให้มีกรณีเทศการศึกษาระดับกลุ่มโรงเรียน เพื่อช่วยพัฒนาโรงเรียนในกลุ่มให้มีความมาตรฐานเดียวกัน ผู้เทศการศึกษาย่อมจะใกล้ชิดกับเขาใจข้อมูลและปัญหาต่าง ๆ เป็นอย่างดี ทำให้กรณีเทศการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผู้ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา

ลักษณะของบุคคลที่จะทำหน้าที่ทางกรณีเทศการศึกษ

กรณีเทศการศึกษต้องการคนที่จะมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ไต่กว้างขวาง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่ถือทิฐิ และไม่ยึดมั่นอยู่กับสภาพการณ์ที่เคยทำอยู่แต่เพียงอย่างเดียว มีความชำนาญในงาน มีความอดทนและความพากเพียรเป็นอย่างยิ่ง ผู้เทศการศึกษายิ่งควรเป็นบุคคลที่

¹ นิธิติปริยญาโท ปีที่ 2 สาขาวิชานิติศาสตร์ศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษามัธยมศึกษาด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2523, รายงานผลการสัมมนาเรื่องนโยบายใหม่ของการนิเทศการศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย, หน้า 92.

1. มีความรู้และมีความเข้าใจตัวนักเรียนเป็นอย่างดี
2. มีความรู้และมีความเข้าใจวิถีให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นอย่างดี
3. มีความรู้และมีความเข้าใจสภาพสังคมของโรงเรียน ครู และนักเรียนที่ตนเองรับหน้าที่ไปนี้เทศเป็นอย่างดี
4. มีความรับผิดชอบต่องานนี้เทศการศึกษา ซึ่งมีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง
5. ใช้วิธีนี้เทศการศึกษาควยเหตุผลและควยสติปัญญา¹

ผู้ปฏิบัติงานนี้เทศการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาโดยเฉพาะ ถึง คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน คณะอนุกรรมการทางวิชาการและคณะครู ซึ่งจะไต่ถามถึงรายละเอียดในแต่ละหัวข้อต่อไปนี้

คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียนจำเป็นต้องมีคณะกรรมการบริหารขึ้น เพื่อควบคุมนโยบาย การปฏิบัติของกลุ่มโรงเรียน ให้ทุกกรณีคือหรือปฏิบัติเป็นอย่างเดียวกัน และเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดในรูปของคณะกรรมการ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ไม่ชัดเจนในใจเพาะเจาะจงและงายต่อการปฏิบัติยิ่งขึ้น² ทั้งยังเป็นเสมือนแกนกลางในการประสานสัมพันธ์ช่วยคิดช่วยวางแผน ในการพัฒนาโรงเรียนรวมกัน³

¹นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, "การนี้เทศการศึกษา," ใน ชี้ทางนักบริหารการศึกษา, หน้า 252-253.

²โกวิท ประวาทพุกษ์, "การวางรากฐานทางวิชาการของกลุ่มโรงเรียน," จุดสรวการประถมศึกษา : 47-48.

³กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือการบริหารงานกลุ่มโรงเรียน, หน้า 13.

คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ การ เลือกตั้งและหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน มีดังต่อไปนี้

1. ประธาน

การเลือกประธานนั้น แต่ละกลุ่มจะประชุมหารือร่วมกัน เพื่อเลือก ประธานกลุ่ม โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ เลือกประธานกลุ่มโดยวิธีการตามหลักประชาธิปไตย ผู้ใดมีคะแนนสูงสุดก็ได้เป็นประธาน หรือเลือกประธานกลุ่มโดยคำนึงถึงสถานที่เป็น ศูนย์กลางของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมร่วมกัน หรือเลือกประธานกลุ่ม โดยคำนึงถึงอาวุโสเป็นเกณฑ์

หน้าที่ของประธานกลุ่มในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

- 1.1 ออกเยี่ยมเยียนโรงเรียนในกลุ่มและให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงทาง วิชาการและปรับปรุงโรงเรียนตามความเหมาะสม
- 1.2 ประสานงานทุกโรงเรียนในกลุ่ม ให้งานดำเนินไปตามแผนงานและ นโยบายร่วมกันของกลุ่ม
- 1.3 เป็นที่ปรึกษาและเป็นตัวแทนของโรงเรียนในกลุ่มร่วมประชุมกับเขต หรือสำนักงานการศึกษา

2. รองประธาน

การเลือกรองประธานนั้น อาจจะเลือกได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง คืออาจเลือก โดยวิธีการตามหลักประชาธิปไตย ใช้วิธีการเสนอชื่อครูใหญ่ที่สมควรได้รับเลือกเป็นประธาน และรองประธาน ผู้ใดคะแนนสูงสุดก็ได้เป็นประธาน และคะแนนเสียงรองลงมาเป็นรองประธาน หรือประธานเลือกรองประธานเอง หรือที่ประชุมเลือกเองตามความเหมาะสม

หน้าที่ของรองประธานกลุ่มในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

- 2.1 ทำหน้าที่แทนประธานในกรณีที่ได้รับมอบหมายจากประธาน
- 2.2 ทำหน้าที่แทนประธานในกรณีที่ประธานไม่สามารถปฏิบัติงานได้

3. กรรมการ

กรรมการไม่มีการเลือกตั้ง ให้ครูใหญ่ทุกโรงเรียนในกลุ่มเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง

หน้าที่ของกรรมการกลุ่ม ในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

3.1 ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างดี เช่น ร่วมมือในการวางแผนงานประจำปี การปรับปรุงงานด้านวิชาการ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 ส่งเสริมให้ครูทุกคนในโรงเรียนมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

3.3 ส่งเสริมให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ตามหมวดวิชาที่ตนได้รับนิยชอบ

4. เลขานุการ

การเลือกเลขานุการกลุ่มอาจเลือกโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ ให้อำนาจประธานเลือกเลขานุการเอง โดยอาจพิจารณาเลือกจากครูช่วยครูใหญ่หรือครูประจำกรร ในกลุ่มมาดำรงตำแหน่งด้วยก็ได้ หรือที่ประชุมเลือกเองตามความเหมาะสม และความสะดวกในการที่เลขานุการจะติดต่อกับประธานกลุ่ม

หน้าที่ของเลขานุการกลุ่มในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

4.1 จัดทำเอกสารต่าง ๆ ตามข้อตกลงของกลุ่ม แจกจ่ายให้โรงเรียนในกลุ่ม

4.2 งานที่ได้รับมอบหมายจากที่ประชุม

5. ผู้ช่วยเลขานุการ

การเลือกผู้ช่วยเลขานุการจะเลือกโดยวิธีใดวิธีหนึ่งก็ได้ คือ ให้อำนาจประธานเลือกผู้ช่วยเลขานุการโดยอาจพิจารณาเลือกจากครูช่วยครูใหญ่หรือครูประจำกรร ในกลุ่มมาดำรงตำแหน่ง หรือที่ประชุมเลือกเองตามความเหมาะสมและความสะดวกในการที่ผู้ช่วยเลขานุการจะติดต่อกับประธานกลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม

หน้าที่ของผู้ช่วยเลขานุการกลุ่มในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

- 5.1 ทำหน้าที่แทนเลขานุการ เมื่อได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่ม
- 5.2 ทำหน้าที่แทนเลขานุการ ในกรณีที่เลขานุการไม่สามารถปฏิบัติงานได้
- 5.3 หน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากที่ประชุม¹

คณะกรรมการทางวิชาการ

ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ข้อ 9.4 ได้กำหนดไว้ว่า "คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียนมีอำนาจและหน้าที่แต่งตั้งคณะกรรมการของกลุ่มโรงเรียนได้ตามความเหมาะสม"

ดังนั้น คณะกรรมการคณะหนึ่งที่เป็นและมีความสำคัญสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนในทางวิชาการ โดยมุ่งอำนวยความสะดวกทางด้านพัฒนาการเรียนการสอน ก็คือ คณะกรรมการทางวิชาการ คณะกรรมการคณะนี้จะดำเนินงานในด้านการช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งเป็นการให้ครูหัวหน้าหมวดวิชาหรือผู้ที่มีความถนัดในแต่ละวิชา ซึ่งโรงเรียนพิจารณาเห็นว่าเหมาะสมให้เข้ามาเป็นบาทกรวมรับผิดชอบทางวิชาการ เป็นการช่วยส่งเสริมมาตรฐานด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนในกลุ่ม

การจัดตั้งคณะกรรมการทางวิชาการ มีแนวปฏิบัติดังนี้

1. ให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน เป็นผู้พิจารณาจัดตั้งตามหมวดวิชาหรือตามความจำเป็นในแต่ละวิชาที่เห็นสมควร

¹สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, หน่วยงานพิเศษ, คู่มือการบริหารงานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร, หน้า 16-19.

2. คณะอนุกรรมการทางวิชาการแต่ละวิชาที่ตั้งขึ้น ประกอบด้วยประธาน รองประธาน และเลขานุการ ซึ่งมาจากครูแต่ละโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนละ 1 คน เป็นผู้เลือกกันเอง แล้วให้ประธานกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้แต่งตั้ง

3. การอยู่ในตำแหน่งของคณะอนุกรรมการทางวิชาการ ให้อยู่ตามวาระของ คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน ถ้าผู้ใดพ้นตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้ครูใหญ่โรงเรียนนั้น พิจารณาส่งครูที่เห็นสมควรมาทำหน้าที่ต่อไป จนครบวาระของตำแหน่งที่แทน และในกรณีที่ เป็นตำแหน่งสำคัญ เว้น ประธานอนุกรรมการ อาจมีการเลือกกันเองใหม่แล้วแต่คณะกรรมการ บริหารกลุ่มโรงเรียน เป็นผู้พิจารณาเสนอให้เขตแต่งตั้ง

หน้าที่ของคณะอนุกรรมการทางวิชาการ

1. จัดทำโครงการปรับปรุงการศึกษาในวิชาที่รับผิดชอบ
2. ปฏิบัติตามโครงการ และทำหน้าที่ที่พิเศษภายในโรงเรียนหรือในกลุ่มโรงเรียน
3. ศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ เพื่อนำความรู้ ความเข้าใจไปเพิ่มพูนให้แก่ครูใน

หมวดวิชา

4. เสนอแนะหรือให้ข้อคิดเห็นทางวิชาการต่อคณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน
5. จัดทำสถิติและประเมินผลการปฏิบัติงาน รายงานต่อคณะกรรมการบริหาร

กลุ่มโรงเรียน¹

คณะครู

คณะครู ได้แก่ครูผู้ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และอยู่ภายในกลุ่มโรงเรียนนั้น ๆ ซึ่งจะได้นำครูสายปฏิบัติการสอนหมายถึงครูประจำชั้น และ ครูพิเศษบางวิชา เช่น ทัศนศึกษา วาดเขียน ศิลป พละนามัย เป็นต้น และครูสาย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39-41.

สนับสนุนการสนทน ไคแก่ ครูโศกทัศน์ศึกษา ครูโภชนาการ ครูพยาบาล เป็นต้น คณะครูเหล่านี้จะเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนควย

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนโดยตรงยังมีน้อย ส่วนมากจะเป็นเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียนและการนิเทศจากภายนอกแต่หลักการส่วนใหญ่แล้วคล้ายคลึงกัน การนิเทศการศึกษา ภายในกลุ่มโรงเรียนนั้นขยายขอบเขตการทำงานจากภายในโรงเรียนเป็นภายในกลุ่มโรงเรียน ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนมากขึ้น และจำนวนบุคลากรเพิ่มขึ้นไคแก่ ครูจากโรงเรียนต่าง ๆ ภายในกลุ่มนั้นซึ่งมีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษาทุกคน อาจเป็นทั้งผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ แลวแต่ความเหมาะสมของสถานการณ์ ดังนั้นผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เข้าใจเรื่องการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนไคดียิ่งขึ้น ผลการวิจัยมีดังนี้

ค.ศ. 1974 บิล แคน ลี (Bill Dan Lee) แห่งมหาวิทยาลัย อีสต์ เท็กซัส (East Texas) ไคทำการวิจัยเรื่อง Critical Incidents of Supervisory Function of Principals in Southern New Mexico โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นแรงผลักดันให้มีการปรับปรุงโครงการนิเทศการศึกษา โดยมุ่งศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่นิเทศของครูใหญ่และครู ไคคำนำถึง เพศ พื้นฐานการศึกษา ระดับโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน และระดับชั้นที่สอน แบบสอบถามกำหนดเป็นหัวข้อต่าง ๆ คือ วัตถุประสงค์ หลักสูตร และการสนทน ความสัมพันธ์กับนักเรียน ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา มีดังนี้ ครูโรงเรียนประถมศึกษามุ่งให้ครูใหญ่คำนำถึงสัมพันธ์ภาพในคณะครูมากกว่าครูโรงเรียนมัธยม ครูโรงเรียนมัธยมศึกษามุ่งให้ครูใหญ่คำนำถึงสัมพันธ์ภาพกับนักเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ แสดงว่าครูโรงเรียนประถมศึกษาต้องการให้ครูมีความสัมพันธ์ที่ไคก่อน เพื่อจะไคร่วมกันทำงานใหม่ประสิทธิภาพเพื่อเป็นประโยชน์ต่อ

การเรียนของนักเรียน¹

ค.ศ. 1976 คลิฟฟอร์ด ดี จูเนียร์ เฮนดริกซ์ (Clifford Lee Jr. Hendrix) แห่งมหาวิทยาลัยเทนเนสซี ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาวิธีการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้วยวิธีการสังเกตการสอนและการปรึกษาหารือ โดยครู อาจารย์ใหญ่ และศึกษานิเทศก์ ในรัฐเทนเนสซี วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อพัฒนาขั้นสุดท้ายของวิปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษาด้วยข้ออ้างอิง เฉพาะในการสังเกตการสอนและการประชุมปรึกษาหารือ ในโรงเรียนรัฐบาลของ เทนเนสซี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามซึ่งพัฒนามาจากส่วนหนึ่งของการสำรวจของ The Tennessee Association for Supervision and Curriculum Development Task Force or Instructional Supervision ประมวลที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบจากครู อาจารย์ใหญ่ และศึกษานิเทศก์ ผู้ประสบความสำเร็จในวิปฏิบัติในการสังเกตการสอนและการประชุมปรึกษาหารือ ระหว่างปีการศึกษา 1974-1975 ซึ่งสรุปผลจากการศึกษาค้างนี้

1. ระบบโรงเรียนของเทนเนสซีควรกำหนดโครงการเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอนไว้อย่างสมบูรณ์และสม่ำเสมอ วิธีดำเนินการควรจะมีการประชุม ก่อนการสังเกต เพื่อวางแผนและกำหนดจุดประสงค์ของการสอน
2. ควรมีการประชุมปรึกษาหารือต่อเนื่องกันการสังเกตในชั้นเรียนเมื่อการติดตามผล และแจ้งให้ครูทราบ เพื่อศึกษานิเทศก์ อาจารย์ใหญ่และครู จะได้ร่วมกันหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข

¹ Bill Dan Lee, "Critical Incidents of Supervisory Functions of Principals in Southern New Mexico," Dissertation Abstracts International A : The Humanities and Social, Sciences, 1974, p. 4134 - A. อ้างถึงใน วินัย ตะสดีตย์ "สำรวจการปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตศึกษา ๒" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

3. ควรมีการวางแผนโครงการประณินเทศ และการปฏิสัมพันธ์ มีการติดต่อสื่อสาร เกี่ยวกับการสังเกตและการประชุมปรึกษาหารือ
4. พยายามช่วยให้ครูประเมินผลแผนงานและการสอนควยตนเอง และสนับสนุนให้ครูเพิ่มพูนความรู้ควยตนเอง จะเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อโครงการนิเทศการศึกษา
5. ศึกษาพิเศษกตองชวยกอให้เกิดความสำเร็จและพัฒนาจุดรวมในการปรับปรุงวิธีดำเนินการในการสังเกตในชั้นเรียน และการประชุมปรึกษาหารือ
6. ครูยอมรับการนิเทศโดยเฉพาะการสังเกตในชั้นเรียน ศึกษาพิเศษก และอาจารย์ใหญ่ควรจะทำงานโดยยึดหลักมนุษยธรรม คำนึงถึงลักษณะนิสัย การซักถาม การมีส่วนร่วม ความเชื่อถือ และการให้ความช่วยเหลือ
7. อาจารย์ใหญ่ควรจัดระบบการบริหารงาน ที่จะทำก่อนหรือหลัง โดยคำนึงถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียนในห้องเรียนก่อนอื่น¹

พ.ศ.2513 กฤษณา ขำยั้ง ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษ สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับงานวิชาการ ผลปรากฏว่าครูใหญ่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าตนมีความเข้าใจเกี่ยวกับงานอยู่ในระดับปานกลาง และมีความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ งานวัดและประเมินผลการศึกษา

¹ Clifford Lee Jr. Hendrix, "A Study of Supervisory Practice with Reference to Classroom Observations and Conferences as Perceived by Teachers, Principals and Supervisors in Tennessee," Dissertation Abstracts International, A : Humanities and Social Sciences 37 (November, 1976) : p. 2536-A.

งานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน หลักการบริหารที่สำคัญบางประการ จิตวิทยาการเรียนรู้ และพัฒนาการของเด็ก เรื่องเกี่ยวกับการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป เรื่องหลักสูตรและวัสดุอุปกรณ์ ๔ ๕ หลักการสอนและวิธีสอนโดยทั่ว ๆ ไป

นอกจากนี้ ยังพบว่า ครูใหญ่ที่มีคุณวุฒิสอง จะให้คะแนนความเข้าใจวิชาการสูง ส่วนครูใหญ่ที่มีประสบการณ์เป็นครูใหญ่มานาน อายุราชการสูง อายุจริงสูง จะให้คะแนนความเข้าใจงานวิชาการต่ำ

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านวิชาการที่พบมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนไม่มียังประมาณจัดตั้งห้องสมุด ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน บริเวณคับแคบ ครูใหญ่มีงานธุรการมากจนไม่ค่อยมีเวลาช่วยเหลือครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน¹

พ.ศ. 2520 ชูชาติ พรหมย์มาก ได้ทำการสำรวจและเปรียบเทียบความคิดเห็นของประธานกลุ่ม ครูใหญ่ และครู เกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการบริหารงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นทั้ง 3 กลุ่มเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงในการบริหารงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนไม่แตกต่างกันคือ ส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มโรงเรียนได้ปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังในการบริหารงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนก็ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกัน คือทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มโรงเรียนควรปฏิบัติงานด้านวิชาการเพิ่มมากขึ้นทุกด้าน

สำหรับการเปรียบเทียบความคิดเห็นในด้านบทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวังในการบริหารงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน นั้น ทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มโรงเรียนได้ปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับน้อย แต่ทั้ง 3 กลุ่มนี้ต้องการให้กลุ่มโรงเรียนได้

¹ กฤษณา ขำยั้ง, "ความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับงานวิชาการ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า ๖-๗.

ปฏิบัติงานอยู่ในระดั้มาก เวียงตามลำดับความต้องการดังนี้คือ หลักสูตรและวัสดุประกอบ
หลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การนิเทศการศึกษา และ
กิจกรรมทางวิชาการ¹

พ.ศ. 2520 จรินทร์ นาคเรื่อภรณ์ ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของ
อาจารย์ฝ่ายบริหารและอาจารย์ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาใน
กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร สำหรับด้านกรนิเทศการศึกษามีข้อกระทงรวม 9 ข้อ โดยตามถึง
การปฏิบัติมาก-น้อย ไล่แก

1. การจัดประชุมอาจารย์เพื่ออภิปรายเกี่ยวกับการสอนและการสอบ
2. อาจารย์ใหญ่หรือหัวหน้าสายวิชาช่วยเหลือหรือแนะนำอาจารย์ในเรื่องการสอน
3. โรงเรียนเคยจัดให้อาจารย์รับการอบรมหรือรวมประชุมทางวิชาการ
4. การนำอาจารย์ในโรงเรียนไปเยี่ยมเยียนดูการสอนของอาจารย์ในสถาบัน

อื่นที่มีการสอนในระดับเดียวกัน

5. อาจารย์ใหญ่หรือหัวหน้าสายวิชาหรือรองหรืออชกชนให้อาจารย์อ่านหนังสือ
ที่มีประโยชน์ต่อการสอน

6. อาจารย์ใหม่ในโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาหรือสอนร่วมกับอาจารย์เก่า
7. โรงเรียนได้จัดให้มีการสาธิตการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญใหญ่เป็นตัวอย่าง
8. อาจารย์ต้องสอนไม่ตรงตามความถนัด
9. โรงเรียนสนับสนุนให้อาจารย์ได้ศึกษาต่อตรงตามสายงานที่สอนหรือปฏิบัติ

¹ชชาติ ทรัพย์มาก, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการของ
กลุ่มโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า ฉ.

ผลการวิจัยปรากฏว่า อาจารย์ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษา ได้ปฏิบัติงานคานนี้เทศการสอนอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ยกเว้น 3 ข้อ คือข้อ 3 อาจารย์ฝ่ายบริหารและอาจารย์ฝ่ายวิชาการมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน โดยอาจารย์ฝ่ายบริหารเห็นว่ามีการปฏิบัติมาก ส่วนอาจารย์ฝ่ายวิชาการเห็นว่ามีการปฏิบัติน้อย ข้อ 9 อาจารย์ฝ่ายบริหารเห็นว่ามีการปฏิบัติมาก อาจารย์ฝ่ายวิชาการเห็นว่ามีการปฏิบัติปานกลาง ส่วนข้อ 4 นั้น ทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าน้อย แต่ฝ่ายบริหารก็ยังมีความเห็นว่ามีการปฏิบัติมากกว่าฝ่ายวิชาการ¹

พ.ศ. 2521 อำนวยพร วงษ์นอมไค้ทำการศึกษาความคิดเห็นของครูใหญ่เกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม โดยเปรียบเทียบบทบาทที่ควรจะเป็น และบทบาทที่ปฏิบัติจริง สำหรับคานนี้เทศการศึกษานั้นมีข้อกระทงรวม 19 ข้อ คือ

1. จัดให้มีการประเมินิเทศครูใหม่ให้เข้าใจในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบ
2. โรงเรียนควรจัดการอบรมหรือใ้การนิเทศคานการสนแกครูอย่างน้อย

ปีละครั้ง

3. แนะนำให้ครูรู้จักคิดแปลงเนื้อหาวิชาที่สอนในชั้นเรียนให้เหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่น
4. ช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนที่จะแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

ในการเรียนการสอน

¹จรินทร์ นาคศรีอาภรณ์, "การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 100-104, 146.

5. วิเคราะห์วิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและสภาพแวดล้อม
6. ส่งครูไปสังเกตการสอนในโรงเรียนอื่น ๆ ที่เห็นว่ามีผลงาน เป็นตัวอย่างที่ดีได้
7. ประธานกลุ่มควรจัดการปรับปรุงการเรียนการสอนและแก้ไขปัญหาการท่างาน
ของกลุ่มรวมกัน
8. ให้ครูได้เข้ารับการฝึกอบรมทางวิชาการที่จัดขึ้นภายในและภายนอกกลุ่มโรงเรียน
9. จัดให้มีการติดตามผลภายหลังการฝึกอบรม
10. จัดหาหนังสือทางวิชาการ คู่มือครู วารสาร และบริการอื่น ๆ เพื่อช่วยให้ครู
ก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ
11. ครูใหญ่ควรเยี่ยมชั้นเรียน เพื่อมุ่งที่จะให้คำปรึกษาช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา
ทางการสอน
12. การบำรุงขวัญและให้กำลังใจแก่ครูเป็นกรณีพิเศษเพื่อการปรับปรุงการสอน
ของครูได้เป็นอย่างดี
13. ครูใหญ่ควรมีเกณฑ์ในการพิจารณาหาความดีความชอบของครูโดยใช้วิธีความเป็น
ธรรมิไ้มากที่สุด
14. จัดให้มีการสัมมนาของคณะครูเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน
15. สนับสนุนให้ครูมีโอกาสศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและจะเป็นประโยชน์โดย
ตรงต่อการประถมศึกษา
16. จัดให้มีการประกวดการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนภายในกลุ่ม
17. ควรแนะนำให้ครูสอนจัดกิจกรรมในชั้นเรียนได้หลายแบบ
18. ครูใหญ่ควรมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ครูที่ไม่เข้าใจสังเกตการเรียนการสอนของเด็ก
19. การนิเทศการศึกษาที่มีจุดหมายปลายทางให้เด็กได้รับกระบวนการเรียนที่สมบูรณ์

ผลของการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูใหญ่ในค่านิเทศการศึกษาทั้ง 19 ข้อนี้
ค่านิยมที่ควรจะเป็นนั้นครูใหญ่เห็นว่าการนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นมาก ส่วนค่านิยม
ที่เป็นจริงนั้นครูใหญ่ปฏิบัติเรื่องการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนการเปรียบเทียบบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางกับขนาด
เล็กเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ครูใหญ่ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่อง
จัดให้มีการประเมินนิเทศครูใหม่เพื่อให้เขาใจหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบ และให้ครูรู้จัก
คัดแปลงเนื้อหาวิชาที่สอนในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ประธานกลุ่มควรจัด
การประชุมเพื่อหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนและแก้ไขปัญหาการทำงานของกลุ่มรวมกัน
ครูใหญ่ควรเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อมุ่งที่จะให้คำปรึกษาช่วยเหลือแนะนำในการแก้ปัญหาทางการ
สอน การบำรุงขวัญ และให้กำลังใจแก่ครูเป็นการนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอนของครูได้เป็น
อย่างดี และครูใหญ่ควรมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ครูที่ไม่เอาใจใส่ต่อการอบรมสั่งสอนเด็ก¹

พ.ศ. 2522 วินัย ตะสฤติย์ ได้ทำการสำรวจการปฏิบัติจริง การนิเทศการ
ศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตศึกษา 2 กลุ่มประชากรประกอบด้วย ผู้บริหาร
โรงเรียน และครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตศึกษา 2 สังกัดกรมสามัญศึกษา เทศบาล
และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัย พบว่า

1. การปฏิบัติในค่านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนประถม
ศึกษา โดยสรุปแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การปฏิบัติใน
ค่านนี้อยู่ในเกณฑ์น้อย

2. การปฏิบัติค่านโครงการต่าง ๆ ที่จัดทำในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
ประถมศึกษา โดยสรุปแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน โดยผู้บริหาร
โรงเรียนมีความเห็นว่า การปฏิบัติในค่านนี้อยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

¹อำนาจพร วงษ์ถนอม, "บทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถม
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 53-54, 73-74.

X 3. การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการศึกษาโดยสรุปแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอ . ซึ่งได้แก่การปฏิบัติในค่านักกิจกรรมการนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาหลักสูตร การปฏิบัติในค่านการส่งเสริมวิชาการแก่ครู และการปฏิบัติในค่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่วนในค่านที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าการปฏิบัติค่านนี้อยู่ในเกณฑ์พอ แต่ครูมีความเห็นว่า การปฏิบัติค่านนี้อยู่ในเกณฑ์พอที่สุด ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติในค่านการนิเทศการสอนและการปฏิบัติงานนิเทศในค่านการประเมินผล และยังมีอีกค่านหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า การปฏิบัติในค่านนี้อยู่ในเกณฑ์พอ แต่ครูมีความเห็นว่าได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอ ซึ่งได้แก่การปฏิบัติในค่านการใช้สื่อที่ทันสมัย สิ่งอำนวยความสะดวกและห้องสมุด

4. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นตรงกันว่า มีปัญหาและอุปสรรคมากในค่านขาดแคลนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ขาดแคลนวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญทางการนิเทศการศึกษา ขาดแรงสนับสนุนจากหน่วยงานเจตังค์ และขาดความรู้ความเข้าใจที่รับผิดชอบในการจัดการดำเนินงานนิเทศในโรงเรียนโดยตรง เพราะมีงานล้นมืออยู่แล้ว¹

พ.ศ. 2524 ผกาทิพย์ แก้วณีกังษ์ ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ในเรื่องบทบาทที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์ และบทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและ

¹ วิเชียร ตะสดีชัย, "สำรวจการปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตศึกษา 2" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า ๑-๓.

ครูโรงเรียนประถมศึกษาศังคักกรุงเทพมหานคร โยกแยกบทบาทออกเป็น 8 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารการศึกษา
2. ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน
3. ด้านการผลิตเอกสารทางวิชาการและผลิตสื่อการเรียนการสอน
4. ด้านการทดลองค้นคว้าและวิจัยเชิงปฏิบัติ
5. ด้านการบริหาร
6. ด้านการแนะแนวการศึกษา
7. ด้านการประสานงานและบริการต่าง ๆ
8. ด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและประเมินมาตรฐาน

โรงเรียน

ผลของการวิจัย พบว่า ด้านบทบาทที่เป็นจริง ผู้บริหารและครูมี ความคิดเห็น แตกต่างกันในงาน 2 ด้าน คือ ด้านผลิตเอกสารทางวิชาการและผลิตสื่อการเรียนการสอน กับด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและประเมินมาตรฐาน คือผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แต่ครูเห็นว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย ส่วนงานด้านอื่น ๆ นั้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย แต่ศึกษานิเทศก์มีความเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติด้านการผลิต เอกสารทางวิชาการและสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นอีก 7 ด้าน นั้น โคปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านบทบาทตามความต้องการ ผู้บริหารโรงเรียนต้อง การให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์ ปฏิบัติงานในด้านการบริหารอยู่ในระดับน้อย และงานด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก เช่น เกี่ยวกับผู้บริหาร ส่วนสุดท้าย ความคิดเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียน และครูเกี่ยวกับความ ต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติ เมื่อเปรียบเทียบกับการปฏิบัติจริงของศึกษานิเทศก์

ไม่แตกต่างกัน¹

พ.ศ. 2524 เช่นเดียวกัน นิตยา ปรีชาหาญ ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการณ์ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และจัดลำดับในการปฏิบัติจากมากไปหาน้อยคือ การจัดทำและใช้สื่อทัศนูปกรณ์ การส่งเสริมวิชาการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร กระบวนการนิเทศการศึกษา การประเมินผล การนิเทศการสอน การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน

ส่วนการปฏิบัติด้านโครงการและกิจกรรมที่ปฏิบัติจริง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสรุปแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นสอดคล้องกันด้านการนิเทศการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการส่งเสริมวิชาการ และการจัดทำและใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่ครูมีความเห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

จากปัญหาและอุปสรรค พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ดังนี้ กระบวนการนิเทศการศึกษา การประเมินผล การทำและใช้สื่อทัศนูปกรณ์ การนิเทศการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน การส่งเสริมวิชาการ²

¹ นภาพัทพ์ แก้วฉวีกรังมี, "บทบาทของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า ๑-๓.

² นิตยา ปรีชาหาญ, "การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า ๑-๓.

ผลวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเป็นแนวทางให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษาเพิ่มขึ้น แม้ว่าผลวิจัยจะไม่ตรงจุดมุ่งหมายที่เกี่ยว แต่ก็นับว่าเป็นประโยชน์ เป็นแนวทางให้เกิดความคิดในการทำวิจัย หรือแก้ไขปัญหาคุอุปสรรค และขอมกพรองต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้การนิเทศการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย